

УДК: 001.89:004.03:004.04:004.05:004.5:378.2

Т.Л. Новицька, м. Київ, Україна

С.В. Новицький, м. Київ, Україна

ВЗАЄМОДІЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАУКОВО-ОСВІТНІХ СИСТЕМ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Використання терміна «науково-освітня система» покликане привернути увагу до нерозривного взаємозв'язку між системами науки та освіти, які лише в комплексі спроможні ефективно виконувати свою традиційну – соціальну – функцію, а також нові функції – економічну, інтеграційну, виробничо-інфраструктурну [1]. Науково-освітня комунікація вимагає злагодженого функціонування складної і, водночас, гнучкої та мобільної інфраструктури. Вона повинна органічно поєднувати діяльність широкого кола учасників науково-інформаційних процесів – інтеграції й поширення наукової та освітньої інформації, задоволення потреб науково-освітнього співтовариства при підтримці інформаційно-дослідної діяльності, електронних бібліотек, бібліографічних, бібліометричних, наукометричних баз даних, електронних наукових фахових видань, ресурси спеціалізованих науково-освітніх інформаційних систем, що продукуються відповідними науковими установами, університетами та ін.

Метою статті є взаємодія електронних науково-освітніх систем відкритого доступу для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників.

З тенденцією розповсюдження мережі Інтернет по всьому світу стало все більше зростати глобальне світове співробітництво наукових, науково-педагогічних працівників, освітян, наукових установ, університетів, організацій, що потребують активних, оперативних, надійних та зручних засобів розповсюдження науково-освітньої інформації.

Значну частину національного науково-інформаційного простору забезпечують науково-освітні ресурси електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України (ЕБ НАПН України). Потенціал наукової діяльності НАПН України базується на результатах психолого-педагогічних досліджень наукових та науково-педагогічних працівників установ НАПН України, які розміщують свої публікації в ЕБ НАПН України. ЕБ є відкритою електронною науково-освітньою системою, що вирішує проблеми проведення наукових досліджень, здійснення пошуку електронних освітніх та наукових матеріалів, оприлюднення наукових результатів, допомагає у пошуку колег, співавторів, спільноти щодо наукових ідей, інновацій та їх впровадження [2]. Ресурси, що зберігаються у сховищі ЕБ НАПН України, індексуються Google Scholar – відкритою спеціалізованою пошуковою бібліометричною системою, що індексує наукові публікації та наводить дані про їх цитування. Можна виділити наступні завдання, які вирішує профіль автора в Google Scholar: представлення публічної інформації про науковця, висвітлення наукових інтересів, відстежування бібліографічних посилань на свої публікації, формування наукового рейтингу науковця.

В ЕБ НАПН України з 2017 року інтегровано унікальний ідентифікатор науковця ORCID iD на базі програмного забезпечення EPrints 3, що вирішує проблеми ідентифікації вчених на міжнародному рівні, пов'язані зі зміною прізвищ, однакових імен та прізвищ, змінної транскрипції і порядку складних імен, де існують середні імена; загальних імен, ініціалів і т.д. ORCID це неприбутковий проект, що визначає прямий зв'язок з дослідниками та організаціями, і спрямований на вирішення проблем синтаксичної та структурної неоднорідності відомостей про автора. Завдяки інтеграції

ідентифікаторів ORCID з ЕБ НАПН України, можна «ідентифікувати» опубліковані результати дослідження автора, перейшовши з сайту ЕБ на сторінку облікового запису автора у системі ORCID. Крім того, для заповнення бібліографічними даними щодо публікацій автора профілю в ORCID, можна імпортувати, в форматі BibTeX, ресурси вченого з Google Scholar. Отже, ORCID ідентифікатори зручно використовувати для вирішення академічних та соціальних заходів, вони також допомагають в пошуку авторів, кандидатів для наукового дослідження, пошуку зв'язаних між собою результатів наукових досліджень, інтеграції з іншими сервісами унікальної ідентифікації науковців; ORCID принципи підкреслюють відкритість, прозорість, мають широкий науковий спектр в глобальному масштабі та необмежений географічними та державними границями, а також підтримує права дослідників для встановлення параметрів конфіденційності на своїх облікових записах.

Для прискорення і ефективності процесу рецензування наукових публікацій було створено платформу Publons. «Publons – база науковців, рецензентів і інструмент для видавців і редакторів, що дозволяє шукати рецензентів, автоматизувати роботу з ними і підвищити її ефективність» [3]. Профіль Publons застосовується для виконання наступних завдань: запобігання неправильної ідентифікації автора; управління та демонстрація всієї історії публікацій автора дослідження; відстеження кількості цитувань у Web of Science Core Collection і h-index; визначення потенційних співавторів; відстеження історії експертної оцінки і роботи в складі члена редколегії наукових журналів. Отже, платформа Publons це ресурс для міжнародної наукової комунікації, за допомогою якого відбувається відстеження публікацій автора, показників цитування результатів наукового дослідження, правильна атрибуція автора, підтвердження експертних оглядів та історії редагування журналів в єдиному, легко підтримуваному профілі.

На рис.1 зображено схематично колаборацію відкритих електронних систем, що доцільно використовувати науковим та науково-педагогічним працівникам для підтримки розвитку інформаційно-дослідницької компетентності.

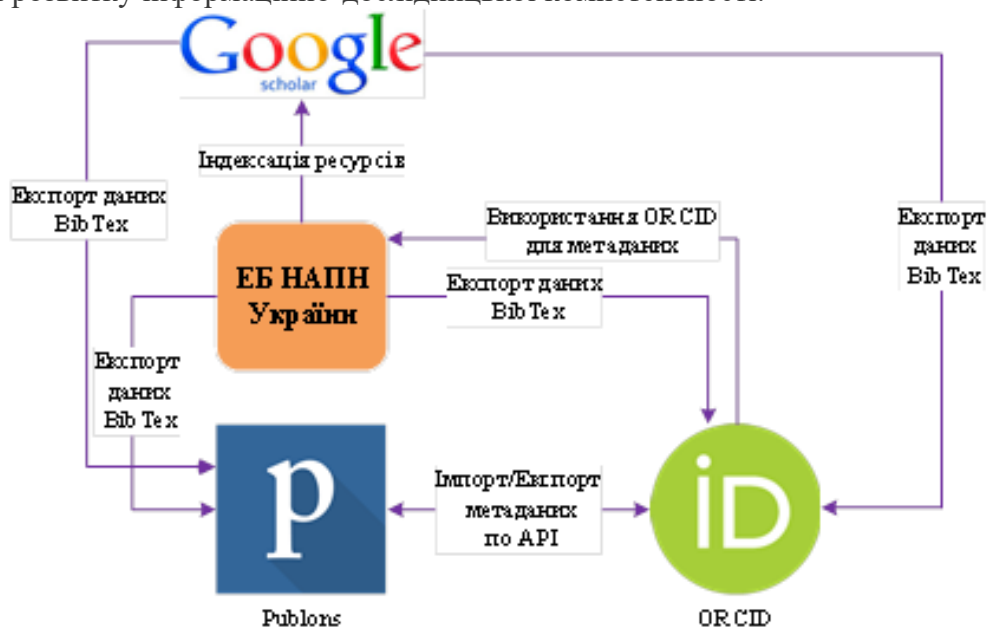

Рис. 1. Колаборація відкритих електронних систем

Розглянемо взаємодію між такими системами: ЕБ НАПН України, Google Scholar, ORCID та Publons. З ЕБ НАПН України ресурси індексуються та формують профіль автора в Google Scholar. Google Scholar не має інструментів інтеграції з зовнішніми

системами через API, тому дані звітти можна експортувати в форматі BibTeX. Файл метаданих даного формату бібліографічного опису можливо експортувати в профілі автора в Publons та ORCID. При внесенні метаданих до ЕБ НАПН України, автори вносять унікальний ідентифікатор автора ORCID, у відповідне поле форми опису ресурсу ЕБ НАПН України. Даний ідентифікатор згодом відображається на сторінці перегляду інформаційного ресурсу. Аналогічно ресурси з ЕБ НАПН України, в форматі BibTeX, можуть бути експортовані в профілі автора в Publons та ORCID. У свою чергу, Publons та ORCID обмінюються метаданими по API між профілями автора у відповідних системах.

ЕБ НАПН України, як одна з найважливіших елементів національної науково-освітньої комунікації, займає значне місце в забезпеченні сприятливого середовища для підтримки наукових досліджень і якісної освіти, сприяє розвитку інформаційно-дослідницької компетентності дослідників. Описана взаємодія відкритих електронних систем забезпечують підтримку розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових та науково-педагогічних працівників.

Науково-освітня комунікація є необхідною складовою, рушійною силою науки та освіти, без якої не можуть просуватися вперед наукові дослідження та не можуть розвиватися педагогічні інновації, а отже стає під загрозою ефективне, конкурентоспроможне майбутнє держави.

Перспективою подальших досліджень є розробка методичного супроводу використання відкритих систем ідентифікування дослідників для формування інформаційно-дослідницької компетентності у професійній діяльності наукових і науково-педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Ільницький Д.О. Науково-освітня інфраструктура як детермінанта глобального конкурентного лідерства. *Економіка України*. 2016. № 5. С. 23-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_5_4

2. Іванова С.М. Проблема розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням відкритих електронних науково-освітніх систем. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Вип. 6 (68). С. 291-305. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713629/>

3. Тихонкова І. Про що говорять авторські профілі Publons, ResearcherID, ORCID та інші: [презентація PowerPoint] *Інформаційно-аналітичні ресурси та навчання*. 17 липня 2019 р.

4. Новицька Т.Л. Інтеграція ідентифікаторів ORCID з електронною бібліотекою Національної академії педагогічних наук України. *Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерній галузях: матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (13-15 вересня 2017 р., м. Бердянськ)*. Бердянськ: БДПУ, 2017. С. 162-164.